

Існує думка, що навчити дошкільників нотної грамоти доволі складно, тож і справа ця марна. Утім дошкільний вік — це вік необмежених можливостей. Переконайтеся, що дотримуючись двох непорушних принципів дидактики — доступності і послідовності у викладенні навчального матеріалу, ви легко і ненав'язливо перетворите вивчення музичної грамоти на улюблене заняття для ваших вихованців

Людмила ЧЕСНЕЙША,
керівник зразкового дитячого фольклорно-інструментального ансамблю «Росяночка» Центру дитячої і юнацької творчості, Заслужений працівник культури, Запоріжжя

На гостинах у ноток, або Навчаємо музичної грамоти

У нашому фольклорному інструментальному ансамблі діти з дошкільного віку опановують гру на музичних інструментах і здобувають знання з елементарної музичної грамоти. І як свідчить практика, це не складає їм особливих утруднень. Варто лише педагогу щоразу подавати, здавалося б, «зарозумілу» інформацію творчо й дотепно. І тоді, хто з дітей відмовиться побувати на гостинах у ноток, відвідати їхні клавіатурні будиночки, пожартувати і скласти потішні пісеньки про «нотні імена», а то і взагалі самим перетворитися на музичні знаки? Малеча не залишається байдужою до такого заманливого інтерактивного навчання.

Водночас педагогу слід пам'ятати, що навіть у грі варто дотримуватися міри. Відомості з елементарної музичної грамоти дітям слід **подавати поетапно**, не перевантажуючи їх надмірною інформацією. Тому певну тему — розбивати на кілька занять, кожне з яких ознайомлює з одним із музичних «елементів», як-от:

- * *знак-нота* за аналогією з цифрою чи буквою;
- * *назви нот* із використанням яскравого пісенного матеріалу;
- * *звукоряд* — *гама* з наочним роз'ясненням;
- * *розташування нот* на клавіатурі (справжній та муляжній) із використанням принципу наочності, ритмічних вправ і пісенного матеріалу тощо.

Інструментальне музикування для дітей дошкільного віку є чи не найскладнішим видом музичної діяльності, адже потребує великої **концентрації уваги**. Тому перш ніж виконати мелодію поспівки або пісні на інструменті — ксилофоні, металофоні тощо — дітям варто розучити її вокально. Крок за кроком вони засвоять поетичний текст, мелодичний та ритмічний рисунок, а відтак — уявлять «картинку» нотного втілення пропонованої мелодії.

А як саме наблизити дітей до «секретів нотної науки» — підкажуть фрагменти музичних занять (*див. Додаток*), які побудовані за принципом поетапного, послідовного ознайомлення дітей із музичною грамотою. Заняття передбачені для проведення їх із дітьми п'ятого та шостого року життя.

Ключові слова:

*інструментальне музикування;
нотна грамота; музичні
заняття; музична абетка;
музичні ігри «Стань ноткою»,
«Хто швидше знайде нотку»*

Нотна абетка

Фрагменти музичних занять з елементарної музичної грамоти для дітей старшого дошкільного віку

Перший етап. Ознайомлення дітей п'ятого року життя з музичними знаками — нотами, їх назвами, звукорядом та розміщенням нот у ньому.

Перше заняття

Тема «Ноти — музичні знаки»

Мета: дати дітям поняття про ноти як музичні знаки, якими записують музику.

Музичний керівник: Діти, вам дорослі чи не щодня читають казки, віршики. А чи ви дивилися, чим у книжечках записуються вірші та казки? Нумо подивімося. (*Розкриває з дітьми книжку.*) Що це за знаки? (*Діти: Букви.*) Правильно. Буква до букви — виходить абетка. Я знаю букви і можу прочитати за їх допомогою будь-яку казочку. Коли й ви знатимете всі букви, також зможете прочитати все що завгодно самі. А чи знаєте ви, що існує також музична абетка, яка містить знаки для запису музики: мелодій пісень або танців? Ці знаки мають свою особливу назву — ноти. (*Демонструє дітям нотну збірку, наприклад дитячий цикл «Пісні для дітей» Якова Степового.*) Знаючи ноти, можна заграти чи заспівати будь-який му-

зичний твір. Я знаю ноти і зіграю вам будь-який твір із цієї нотної збірки, на який ви вкажете.

Діти вказують на музичний твір на будь-якій сторінці, музичний керівник грає його. Відтак закріплює з дітьми назву знаків, за допомогою яких записують музику.

Друге заняття

Тема «Знайомство з назвами нот»

Мета: закріпити поняття «ноти — музичні знаки», навчити дітей запам'ятовувати назви нот за допомогою віршика, проспівуючи його.

Музичний керівник: Діти, ви знаєте, що таке букви? (*Діти: Так.*) Чи правда, що їх є багато різних? (*Ствердна відповідь дітей.*) А от у музиці всього лише сім нот, і їх дуже легко вивчити.

В музиці лиш ноток сім, і вони відомі всім:
До, ре, мі, фа, соль, ля, сі — і ми знаєм ноти всі!

Діти повторюють віршик разом із музичним керівником. Називаючи нотки, загинають по черзі пальчики, активізуючи при цьому наочно-дійове мислення — сім нот відповідають семи зогнутим пальцям.

Музичний керівник: А тепер повторимо віршик, а назви нот будемо співати.

Діти повторюють віршик, співаючи звукоряд із семи нот.

Третє заняття

Тема «Вивчення пісеньки про нотки»

Мета: закріпити з дітьми назви нот, навчити їх правильно інтонувати звукоряд.

Музичний керівник: Діти, як називаються знаки, якими записують музику? (*Діти: Ноти!*) А скільки всього нот? (*Діти: Сім.*) А покажіть-но мені сім пальчиків і розкажіть віршик про нотки, при цьому самі нотки проспівуючи.

Діти розказують віршик, проспівуючи ноти і загинаючи пальчики.

Музичний керівник: Які ж ви молодці! Знаєте вже всі сім нот! А я вам сьогодні проспівую ще одну пісеньку про нотки. Послухаєте? *(Ствердні відповіді дітей.)*

До, ре, мі, фа, соль, ля, сі —
дружно ми співаєм всі.
До, сі, ля, соль, фа, мі, ре —
любим яблучне пюре.

Музичний керівник пропонує дітям заспівати і запам'ятати лише першу половину пісні. Другу її половину можна розучувати і запам'ятовувати з дітьми не раніше ніж за місяць-два, оскільки відтворення низхідного руху гами з першого разу буде досить складним завданням.

Другий етап. Ознайомлення дітей шостого року життя з розташуванням нот на клавіатурі (справжній і муляжній)

Перше заняття

Тема «Ознайомлення з клавіатурами фортепіано, ксилофона, металофона»

Інструкція: заняття ліпше проводити підгрупами по 7-8 дітей.

Мета: ознайомити дітей з розташуванням ноти «до» на клавіатурі

Музичний керівник: Діти, підійдіть, будь ласка, до фортепіано. Подивіться, як багато тут клавiш. А нот усього лише сім. Як нам дізнатися, де яка тут нотка живе? Зверніть увагу на чорні клавiші. Нумо порахуймо їх! То їх дві, то три, то дві, то три. І так аж до кінця клавiатури. Покладіть долоньку на дві чорні клавiші. Нехай вона плавно сповзе з них униз — потрапить на білу клавiшу. Ось ми й опинилися в будиночку нотки «До». Нумо привітаймося з нею.

Діти по черзі за вказівкою музичного керівника натискають на клавіатурі ноту «до» і співають: «Добрий день, «До!».

Музичний керівник: А тепер опустіть ручки, заплющте очі і уявіть клавіатуру фортепіано:

дві чорні, три чорні клавiші, дві чорні, три чорні... І перед двома чорними клавiшами живе нотка «До». Розплющте оченята і нумо, хто перший потрапить до будиночка «До»?

Діти намагаються якнайшвидше знайти звук «до» на клавіатурі.

Музичний керівник: Тільки дуже м'яко і спокійно натискайте клавiшу, «доброю» і «лагідною» рукою. Адже ми знаємо, як торкнешся інструмента, так він і зазвучить: м'яко, співуче або різко й «крикливо».

Діти грають і співають запропоновану педагогом поспівку: «До, до, до, нотки ми вивчаємо».

Музичний керівник: Отже, у якої нотки ми були з вами на гостинах? *(Діти: У ноти «До!»)* Молодці! Тож запам'ятаймо, що «До» живе перед двома чорними клавiшами. А тепер привітаймося з ноткою «До» і зіграємо про неї поспівку на ксилофонах і металофонах*.

Музичний керівник пропонує дітям узяти ксилофони й металофони і заграти на них поспівку на ноті «до».

Друге заняття

Тема «Ноти «до» і «фа» на клавіатурах фортепіано, ксилофона, металофона»

Мета: ознайомити дітей із розташуванням на клавіатурі ноти «фа»; закріпити розташування ноти «до», розвивати відчуття ритму.

Музичний керівник: Діти, до нас завітав дуже симпатичний борсучок, а звать його Акомпанемент. Дотепне у нього ім'я, чи не так? *(Відповіді дітей.)* Привітаймося з ним.

Музичний керівник показує дітям іграшку або зображення борсучка. Проспівує і одночасно простує ритм поспівки: «До-брий день, бо-рсу-чок А-ком-пане-мент». Потім пропонує дітям разом проплескати в долоні ритм поспівки.

* Див. статтю Чеснейшої Л. «Інструментальне музикування з дошкільниками: методика і практика» в журналі «Музичний керівник» № 1/2013, с. 11.

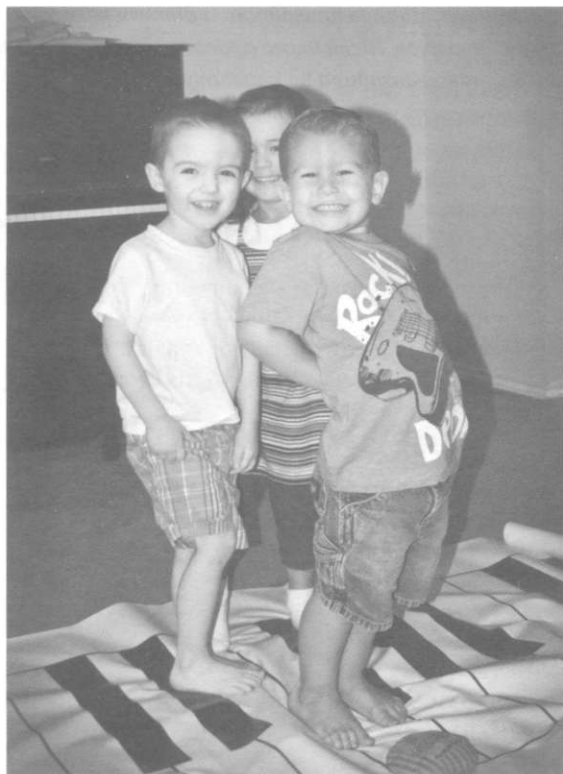
Музичний керівник: Борсучку Акомпанементу дуже цікаво знати, як називаються знаки, якими записують музику? Підкажіть-но йому, діти. *(Діти: Ноти.)* А скільки всього існує нот? *(Діти: Сім.)* Розкажімо борсучку віршичок про ноти.

Діти розказують віршик, загинаючи по черзі сім пальців.

Музичний керівник: Ми вже знаємо з вами, де живе нота «До» на клавіатурі фортепіано. Покажімо її борсучку Акомпанементу. Підійдіть до фортепіано, покладіть праву руку на дві чорні клавіші, долонька повільно сповзає з них — і ми в будиночку ноти «До». Привітаймося з нею, співаючи: «Добрий день, «До»! *(Діти співають.)* Любий борсучку, ми тебе також навчимо співати пісеньку про «До». Співай разом із нами.

Діти грають на металофонах, ксилофонах, співають пісеньку про ноту «до».

Музичний керівник: А сьогодні ми познайомимося ще з однією ноткою — «Фа». Будиночок, де вона живе, дуже легко знайти. Підійдімо

до фортепіано, знайдемо вже не дві, а три чорні клавіші і покладімо на них долоньку. А зараз: повільно сповзаймо з трьох чорних клавіш і потрапимо на білу клавішу. Ми з вами опинилися у будиночку нотки «Фа». Вона мешкає перед трьома чорними клавішами. Привітаймося з нею.

Діти грають на клавіатурі ноту «фа» і співають «Добрий день, «Фа».

Музичний керівник: Для нашого гостя, борсучка на ім'я Акомпанемент я приготувала дотепну пісеньку про ноту «Фа». Спочатку послушайте, а потім ми разом її заспіваємо.

Фа-фа-фагот взяв і грає бегемот.

Діти повторюють пісеньку за музичним керівником, проспівують її і грають на клавіатурі ноту «фа».

Музичний керівник: А тепер трішки пограємося. Хто перший потрапить до будиночка нотки «До», який знаходиться перед двома чорними клавішами? *(Діти знаходять на клавіатурі ноту «до».)* А хто швидше потрапить до будиночка нотки «Фа», який знаходиться перед трьома чорними клавішами? *(Діти знаходять і грають ноту «фа».)*

Музичний керівник під час гри нагадує дітям, що опускати руку на клавішу треба дуже спокійним, м'яким рухом, аби звук був співучим і приємним. Гра триває доти, доки остання дитина не знайде й не заграє ноту «фа».

Музичний керівник: А тепер підійдемо до доріжки-клавіатури.

На підлозі лежить ласка муляжна клавіатура фортепіано у збільшеному розмірі, аби дитина могла ступати по клавішах.

Музичний керівник: Зараз ми пограємо з вами в гру «Стань ноткою». Хто хоче стати ноткою «До»? *(Відповіді дітей.)* Будь ласка, Полю. *(Дівчинка стає на клавішу «до».)*

Діти, правильно Поля стала? Якщо так, тоді плескаємо в долоньки. *(Діти плескають.)* А хто стане ноткою «Фа»? Будь ласка, Федю. Діти, правильно Федя став на нотку «Фа»? *(Діти: Ні!)* Тоді сумно скажемо: «Ох».

